

Czym się bawić? O odpowiednim doborze zabawek dla najmłodszych dzieci [OTWARTY DOSTĘP]

Zabawa i zabawki to bardzo ważne atrybuty dzieciństwa. Dzieci mają wrodzoną potrzebę bawienia się i jest ona podstawą ich rozwoju w bardzo wielu obszarach – od zdolności manualnych, przez kreatywność aż do rozwoju społeczno-emocjonalnego. Zabawa nie tylko daje dzieciom przyjemność, ale spełnia szereg funkcji, które pomagają im przygotować się do dorosłego życia.

Roger Caillois, który zajmuje się badaniem roli zabawy w budowaniu społeczeństwa wskazuje: „Dzieciom sprawia przyjemność naśladowanie starszych, udawanie choć przez chwilę, że są dorosłymi”, dlatego też tak popularne są niezmiennie zabawy dzieci w rodzicach, ale również lekarzy, weterynarzy, strażaków czy pilotów. Dzieci poprzez zabawę zapoznają się też z pewnymi elementami stosunków społecznych, uczą się jak to jest być członkiem rodziny, grupy rówieśniczej czy społeczeństwa. Zabawa ma też funkcję kompensacyjną, ponieważ „w zabawie dziecko ma możliwość z jednej strony uwolnienia się od dręczących je napięć, emocji a z drugiej uczy się różnych sposobów wyrażania swoich uczuć oraz rozwiązywania swoich osobistych problemów” (Brzezińska 2000, s. 111). W zabawie może bowiem realizować swoje najśmielsze pomysły, stworzyć świat z marzeń i w ten sposób rekompensować braki, z którymi dziecko spotyka się na co dzień.

Po co nam zabawki?

Według American Academy of Pediatrics „Najważniejszym atrybutem zabawki jest dawanie rodzicom i dzieciom możliwości ciepłej i bogatej językowo interakcji, wspieranie w budowaniu relacji dziecko-rodzic, wspieranie w rozwoju emocjonalno-społecznym oraz poznawczym dziecka”. W tym kontekście zabawką może być znalezione w lesie szyszka czy liść, który przy wykorzystaniu wyobraźni uczestników zabawy może stać się dowolnie wybraną rzeczą. Z drugiej jednak strony zabawki towarzyszą dzieciom od zawsze, choć początkowo były one w dużej mierze wykonywane samodzielnie przez dzieci albo dorosłych. Obecnie nie wyobrażamy sobie dzieciństwa bez zabawek. Dzieci wychowywane w dzisiejszych czasach dobrobytu mają ich jednak tak dużo, że miewają trudności w odnalezieniu się w tym nadmiarze, a zamiast rozwoju i przyjemności doświadczają frustracji i przebodźcowania.

Jak zatem wybrać zabawki aby były one dobre dla dzieci i wspierały ich rozwój? Które z nich są wartościowe dla dzieci w wieku przedszkolnym, a których warto unikać? Przyjrzyjmy się ich poszczególnym kategoriom.

Zabawki konstrukcyjne

Klocki to jedno z najpopularniejszych zabawek posiadanych przez dzieci. Większość z nich ma w domu co najmniej jeden ich rodzaj, a znaczna część nawet kilka różnych. Układanie i konstruowanie budowli jest nie tylko bardzo atrakcyjne dla dzieci ale również bardzo rozwojowe. Budowanie najprostszych nawet konstrukcji wymaga skomplikowanych ruchów ręki, aby dopasować je w zależności od rodzaju łączów. Ważna jest tu także koordynacja wzrokowo-ruchowa oraz koncentracja uwagi. Ponadto tworzenie bardziej skomplikowanych budowli wspiera rozwój umiejętności planowania, kreatywność a także orientację wzrokowo-przestrzenną. Jeśli dzieci budują coś w grupie, ćwiczą współpracę a niejednokrotnie także umiejętność radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych, bo przecież każde z nich może mieć inną koncepcję budowli.

Świetnym pomysłem jest zachęcanie dzieci do korzystania z klocków montowanych na różne sposoby (klocki rurki, kwiatki, języki, klocki typu lego, drewniane, piankowe), ale również wykorzystanie przedmiotów życia codziennego takich jak kamienie, patyki, plastikowe kubeczki, papier do konstruowania budowli. Z własnego doświadczenia szczególnie polecam drewniane kulodromy w formie klocków. Oprócz wspomnianych wyżej korzyści konstruowanie zjeżdżalni dla szklanych kulek to świetna nauka programowania i podstaw fizyki, która angażuje dzieci w różnym wieku. Mój syn swój drewniany kulodrom dostał w prezencie na trzecie urodziny i od 4 lat jest to jedna z jego ulubionych zabawek, obecnie konstruuje wielopoziomowe i bardzo skomplikowane konstrukcje z uwzględnieniem tego, w jaki sposób przewiercone są poszczególne klocki i jak to wpływa na drogę jaką pokonują kulki.

fryzjerski, czy też zabawkowe narzędzia lub wóz strażacki pomagają dzieciom wcielić się w różne role społeczne, wspierają w nich budowanie empatii i odpowiedzialności. Wcielanie się w różne postaci rozwija kreatywność dzieci i wzmacnia ich wiarę w siebie. Najmłodszy odgrywając różne role mają szansę lepiej rozumieć napotykaną je sytuację i trudności, i lepiej się do nich przygotować.

Warto jednak podkreślić, że bardzo często zabawa w odgrywanie ról nie wymaga wykorzystywania kosztownych zabawek, a jedynie przedmiotów domowego użytku bądź elementów stworzonych przez dzieci z papieru, plasteliny czy gliny. Zestaw strzykawek z apteki może być dla dzieci o wiele ciekawszy od nawet najbogatszej wersji „Małego lekarza”, a własnoręcznie ulepione narzędzia mogą w większym stopniu dopasowywać się do elementów wymagających akurat naprawy.

Zabawki kreatywne

Kreatywną zabawką może być właściwie wszystko: plastelina, klej, liście, jarzębina, kawałki materiałów a nawet rolki po papierze toaletowym. Mogą to być oczywiście również gotowe zestawy do szycia, wyklejania, wycinania. Zabawki tego typu rozwijają u dzieci nie tylko spostrzegawczość, ale też koordynację wzrokowo-ruchową, koncentrację uwagi i cierpliwość. Ponadto są świetnym ćwiczeniem dla małych rączek, a dzieci mają dużo satysfakcji, jeśli uda im się coś ciekawego stworzyć. Jeśli zależy nam na tym by dzieci realizowały się twórczo i rozwijały kreatywność wybierajmy zestawy, w których dzieci mogą pracować w sposób dowolny, w których mają wybór. Jeśli z kolei bardziej zależy nam na ćwiczeniu koncentracji uwagi i logicznego myślenia proponujemy dzieciom zestawy, w których należy coś odwzorować lub zrobić według instrukcji. Zabawy kreatywne to także świetne pole do rozmawiania o ekologii i o tym jak wykorzystać ponownie materiały, które zwykle wyrzucamy np. rolki po papierze, plastikowe butelki.

Gry i zabawki logiczne

Gry planszowe to zabawki, które towarzyszą ludziom od stuleci. Kiedyś były one jednak przeznaczone głównie dla ludzi dorosłych. Obecnie na rynku możemy znaleźć ogromny wybór gier dla dzieci. W najnowszych publikacjach często element rywalizacji jest też zastąpiony nauką współpracy w rozwiązywaniu zagadek, czy pokonywaniu trudności, choć w moim odczuciu nie warto całkowicie rezygnować z gier, w których jest osoba wygrana i przegrana. Nauka radzenia sobie z tego typu sytuacją też jest dla dzieci niezwykle cenna. Wśród gier możemy wyróżnić różne kategorie takie jak między innymi:

- **Gry strategiczne** - ćwiczą głównie logiczne myślenie, planowanie, ale w wielu przypadkach również spostrzegawczość i liczenie.
- **Gry ekonomiczne** - wspierają rozwój umiejętności liczenia, planowania, oceny ryzyka, a także logicznego myślenia.
- **Gry słowne** - rozwijają słownictwo, wspierają koncentrację uwagi, ćwiczą samodzielne czytanie.
- **Gry rodzinne** - w zależności od rodzaju opierają się na ćwiczeniu różnych funkcji, zawsze jednak są zaprojektowane tak aby były atrakcyjne zarówno dla dzieci, jak i dorosłych. Korzystanie z nich to świetny pomysł na wspólne spędzanie czasu.
- **Gry losowe** - mają bardzo proste zasady przez co nadają się nawet dla młodszych dzieci.

Osobą kategorią są według mnie gry typu Smart Games - nasz prywatny hit jeśli chodzi o zakupy urodzinowe. Nie są to typowe gry planszowe, ponieważ przeznaczone są zwykle dla jednej osoby. Jej zadaniem jest rozwiązanie zagadek zawartych w instrukcji. Zadania są podzielone według poziomu trudności i zwykle mają charakter przestrzenny. Ćwiczą głównie logiczne myślenie, koncentrację i orientację przestrzenną.

Książki

Czytanie książek, zarówno wspólne, jak i samodzielne przez starsze dzieci jest bardzo ważne dla ich rozwoju. Dzięki niemu dzieci nie tylko rozwijają swoje umiejętności językowe i komunikacyjne, ale też budują wyobraźnię i czerpią wiedzę o świecie. Czytanie historii wspiera empatię, rozumienie innych ludzi i siebie samego. Co ważne, książki mogą mieć charakter terapeutyczny pomagając dzieciom zrozumieć i oswoić spotykające je sytuacje, również te trudne. Z własnego doświadczenia, zarówno osobistego jak i zawodowego wiem, że czytanie książek pomaga niektórym dzieciom poradzić sobie w sytuacji gdy odczuwają silne emocje, takie jak np. złość. Rytuał wspólnego czasu z książką buduje więź dziecka z opiekunem, która jest bazą jego rozwoju emocjonalno-społecznego oraz wiary w siebie.

Na rynku dostępnych jest wiele książek o różnym charakterze w tym między innymi:

- **Wiersze i wierszyki** - dzięki którym dzieci nie tylko poszerzają swoje kompetencje językowe, ćwiczą wymowę, ale także rozwijają wyobraźnię i poznają świat.
- **Baśnie, mity i opowieści** - również te z czterech stron świata w przyjemny sposób wprowadzają dzieci w świat kultury i sztuki, która przecież jest pełna odniesień do baśni i mitów.
- **Popularnonaukowym** - są one świetnym sposobem na zainspirowanie dzieci daną tematyką bądź rozwijanie dotychczasowych pasji.
- **Humorystycznym** - dzieci przedszkolne mają już rozwinięte poczucie humoru. Humorystyczne opowiadania mogą być świetnym sposobem na rozładowanie napięcia po dniu pełnym wrażeń.
- **Zadaniowym** - w formie łamigłówek, zabaw, gier i zagadek. To dla dzieci świetna forma spędzania czasu i rozwoju spostrzegawczości, koncentracji, czy logicznego myślenia.

Aplikacje, gry komputerowe

wartościowe. Gry online mogą pozytywnie stymulować rozwój motoryczny, uczyć je strategicznego myślenia, a także rozwijać zainteresowania dzieci. Ich nadmierne używanie negatywnie wpływa jednak na rozwój mózgu, osłabia wzrok i powoduje wady postawy, przy czym w szczególności dotyczy to dzieci młodszych. Konsekwencją zbyt intensywnego korzystania z multimediiów jest też osłabienie relacji społecznych. Dlatego też tak ważne jest ustalenie wraz z dzieckiem tzw. domowych zasad ekranowych (więcej na ten temat znajdziecie na stronie Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę: www.edukacja.fdds.pl) w tym limity korzystania z ekranów. Przy założeniu, że dziecko korzysta z wartościowych gier i aplikacji komputerowych szacuje się, że czas spędzony przed ekranem dla dzieci w wieku 2–5 lat nie powinien przekraczać 1h a dla dzieci w wieku wczesnoszkolnym 2h. Ponadto warto ustalić z dziećmi aby nie korzystały z multimediiów godzinę przed snem.

Zabawki elektroniczne tzw. interaktywne

Od kiedy na rynku pojawiły się zabawki interaktywne bardzo wielu rodziców korzysta z nich z nadzieją na wspieranie rozwoju dziecka, naukę mówienia u niemowlaków, rozwój społeczny, znajomość języków obcych u dzieci starszych. Zabawki te są często bardzo atrakcyjne dla dzieci, a po wejściu do sklepu trudno jest dzieci od nich odciągnąć. Niestety jednak wiele badań wykazało, że mrugające, śpiewające i mówiące zabawki nie tylko nie wspierają ich rozwoju, ale ograniczają liczbę wypowiedzianych przez dzieci słów, przekierowują uwagę z interakcji z człowiekiem na mechaniczne używanie zabawki. Ich częste używanie ogranicza samodzielność i kreatywność dzieci, bo przecież jedynym czego od nich wymagają jest wciśnięcie guzika. Pamiętam jak koleżanka opowiadała mi o swoim synku (4 lata), który jako fan robotów poprosił o taką zabawkę z okazji urodzin. Tata kupił mu robota, który tańczył i śpiewał a nawet reagował na słowne polecenia. Chłopiec zamiast ucieszyć się zaczął płakać. Mikołaj chciał bowiem samodzielnie go zbudować i bawić się nim po swojemu, a kupiona zabawka ograniczała mu możliwość wyboru.

POWIĄZANE ARTYKUŁY

Wykorzystanie muzyki klasycznej podczas zajęć z elementami integracji sensorycznej

„Muzyka budzi w sercu pragnienie dobrych czynów” Pitagoras

[CZYTAJ WIĘCEJ >](#)

Masy plastyczne

Integracja sensoryczna traktowana jest jak „naukowa zabawa”, co oznacza, że poprzez zaplanowane zabawy i aktywności, które dla dziecka są atrakcyjne i ciekawe, terapeuta oddziałuje na układ nerwowy. Dzięki temu osiąga pozytywne efekty i wspiera rozwój dziecka. Zabawa jest podstawowym sposobem spędzania wolnego czasu przez dzieci. Pozytywnie wpływa na rozwój jego osobowości oraz daje możliwość poznawania siebie i swojego otoczenia. Jednocześnie sprzyja ona rozwojowi kreatywności – dziecko ma bowiem planować, tworzyć, wymyślać, budować, konstruować, dzięki czemu uzyskuje harmonię w aspekcie poznawczym, społecznym, fizycznym i emocjonalnym. Jedną z podstawowych zabaw proponowanych dzieciom w trakcie zajęć z integracji sensorycznej, jest zabawa z wykorzystaniem mas plastycznych.

[CZYTAJ WIĘCEJ >](#)

Dzieci podwójnie wyjątkowe

– jak rozpoznać i pracować z dziećmi posiadającymi jednocześnie wybitną inteligencję i specjalne potrzeby?

[CZYTAJ WIĘCEJ >](#)

Sposoby organizacji środowiska ucznia z problemami sensorycznymi

Szacuje się, że w krajach wysoko rozwiniętych około 15–25% dzieci w wieku szkolnym ma mniejsze lub większe problemy z nauką pisania i czytania. Wiele dzieci o przeciętnej i ponadprzeciętnej inteligencji, bez uszkodzeń neurologicznych, mających wspierających rodziców, doświadczonych i oddanych nauczycieli, żyjących w zdrowym środowisku nie radzi sobie w szkole. Systemy edukacyjne, placówki i personel szkolny są z tego powodu atakowane, a nauczyciele wypróbowują różne metody nauczania, sposoby nauki czytania czy eskalują wymagania, z różnym skutkiem. Część uczniów w końcu opanowuje umiejętność czytania i pisania, inni tylko częściowo, a inni uczniowie wcale. Dlaczego tak się dzieje? Co zrobić, jeśli tradycyjne metody nauczania zawodzą? Problem ten badała dr A.J. Ayers w ramach Programu Badań nad Mózgiem, czego efektem było powstanie teorii integracji sensorycznej.

[CZYTAJ WIĘCEJ >](#)

KONSULTACJE

Nasi eksperci odpowiedzieli już na **122** pytań!

ZADAJ PYTANIE